

Über ehemalige Deponien und Altlastenflächen im Geopark „Muskauer Faltenbogen“

O bývalých skládkách a reliktních zátěžích v geoparku "Mužákovská vrása"

Uwe Bartholomäus²⁵; Jürgen I. Schoenherr²⁶

Abstract:

Der Muskauer Faltenbogen ist eine landschaftlich sehr schön ausgebildete Stauchend-moräne im Ergebnis mehrerer sich überlagernder Vergletscherungen der Elster- und Saale-Kaltzeit. Druck und Bewegung der Gletscher führten zur Aufstauchung der Braunkohlenflöze mit Wirkung bis in den 4. miozänen Flözkomplex in über 200 m heutiger Tiefe. Diese steil gestellten Flöze verwitterten am oberen Kopf. Es entstanden so genannte Gieser. Diese Seltsamkeit des Reliefs wurde von preußischen Geologen als „Faltenbogen“ bezeichnet.

In diesem Faltenbogen begann der Lausitzer Braunkohlenbergbau um 1850 und ging bis 1970 um. Die Gieser wurden durch Tiefbau und Tagebau aufgeweitet. Nachbergbaulich boten sich verschiedene Bereiche zur Ablagerung von Abfall und Abprodukten an. Altlastenflächen und Abfalldeponien wurden über Jahrzehnte etabliert. In der Gegenwart existieren so u.a. die gesicherte Hausmülldeponie „Grüne Fichte“ und die sanierte und gesicherte ehemalige „wilde“ Schadstoffdeponie „Phillipine“ bei Weißwasser, die als Beispiel vorgestellt werden. Teile des touristisch erschlossenen Muskauer Bergparks wurden um 1870 als eine der ersten bergbaulichen Altlastenflächen rekultiviert. Von breiter Öffentlichkeit relativ wenig beachtet wurde seit 2005 der Geopark „Muskauer Faltenbogen“ eingerichtet. Er erstreckt sich übergreifend in Brandenburg und Sachsen sowie grenzüberschreitend in der polnischen Wojewodschaft Lubuskie (Lebuser Land). Der Geopark fand 2006 die nationale Anerkennung, wurde 2011 in das europäische Netzwerk aufgenommen und bestand 2015 erfolgreich die Re-Evaluierung. Der Beitrag soll auf Deponien und Erdbauwerke im geologischen Zusammenhang und damit auch als Element im Geopark hinweisen.

Abstrakt:

Mužákovská vrása je v krajině dobře patrná koncová náporová moréna, vzniklá v důsledku překrývajícího se zalednění během halštrovské a sálské doby ledové. Tlak a pohyb ledovce vedl ke stlačení hnědouhelných slojí s působením až do čtvrtého miocénního komplexu slojí v dnešní hloubce více než 200 m. Tyto kolmo stojící sloje zvětrávají v horní části. Tato specifčnost reliéfu byla pruskými geology označena jako "vrása".

Zde byla kolem roku 1850 zahájena těžba hnědého uhlí v Lužici, která zde probíhala až do roku 1970. Tyto útvary byly dobývány hlubinnou a povrchovou těžbou. Po ukončení důlní činnosti se zde nabízelá celá řada lokalit pro ukládání odpadů a odpadních produktů. Po celá desetiletí zde vznikaly plochy s reliktními zátěžemi a skládky odpadů. V současné době zde mimo jiné existuje zajištěná skládka domovního odpadu "Grüne Fichte" a sanovaná a zajištěná bývalá divoká skládka nebezpečného odpadu "Phillipine" nedaleko Weißwasseru. Obě tyto skládky budou v příspěvku představeny jako příklad.

Veřejností poměrně málo vnímaný geopark "Mužákovská vrása" byl vytvářen od roku 2005. Rozkládá se mezi Saskem a Braniborskem a zasahuje i do polského Lubušského vojvodství. V roce 2006 získal tento geopark mezinárodní uznání, v roce 2011 byl zahrnut do evropské sítě a v roce 2015 prošel úspěšně opětovnou evaluací. Příspěvek má za cíl upozornit na skládky a zemní stavby v geologických souvislostech jako prvek v geoparku.

²⁵ Dipl.-Ing. Uwe Bartholomäus; Hochschule Zittau/Görlitz, Institut für Verfahrensentwicklung, Torf- und Naturstoff-Forschung; Th.-Körner-Allee 16, D-02763 Zittau; u.bartholomaeus@hszg.de und Geoparkführer

²⁶ Prof. Dr.-Ing. Jürgen I. Schoenherr; Hochschule Zittau/Görlitz, Institut für Verfahrensentwicklung, Torf- und Naturstoff-Forschung; Th.-Körner-Allee 16, D-02763 Zittau; j.schoenherr@hszg.de